

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертаційну роботу Дмитра Ігоровича Осьмака
на тему «Стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств у
повоєнному відновленні України»,
поданої до здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 Економіка

Ступінь актуальності обраної теми. У контексті повоєнного відновлення України особливої значущості набуває проблема активізації інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств як ключового чинника забезпечення сталого економічного розвитку, модернізації виробничої бази та підвищення конкурентоспроможності національної економіки. В умовах євроінтеграційного курсу держави, зростання ролі людського капіталу, стрімкого розвитку цифрових технологій та штучного інтелекту, формування ефективної системи стимулювання інвестиційно-інноваційної активності підприємств є необхідною передумовою реалізації стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку країни.

Актуальність дослідження зумовлена також необхідністю розробки концептуальних підходів до прогнозування оптимальних параметрів стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств у період післявоєнної трансформації. Врахування макро-, мезо- та мікроекономічних факторів ефективності інвестиційного процесу дозволяє сформувати цілісну модель управління інвестиційною політикою, спрямовану на вирівнювання соціально-економічних диспропорцій між регіонами, забезпечення сталого розвитку територій та підвищення результативності інвестиційних рішень на рівні суб'єктів господарювання.

Обрана тема дисертаційного дослідження є надзвичайно актуальною як з наукової, так і з практичної точки зору, оскільки спрямована на вирішення важливих теоретико-методичних та прикладних завдань, пов'язаних із формуванням ефективного механізму стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств у процесі повоєнного відновлення України.

Актуальність теми дисертаційної роботи підтверджується використанням результатів дисертаційної роботи у наукових дослідженнях у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля (м. Київ).

Отже, тема дисертаційної роботи Д.І. Осьмака, в якій надано розв'язання проблемам стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств у повоєнному відновленні України, є актуальною і своєчасною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. За результатами аналізу положень дисертації та наукових публікацій дисертанта, зарахованих за темою дисертації, сформульовано такі висновки стосовно їхньої обґрунтованості та достовірності.

Обґрунтування актуальності теми дисертаційної роботи слід визнати переконливим. Дисертаційну роботу побудовано логічно, висновки та рекомендації надано послідовно, вони обґрунтовані і достатньо переконливим чином аргументовані.

Методологічною основою вирішення завдань дисертаційної роботи та формування її наукових результатів послугувала сукупність загальнонаукових методів та принципів наукового пізнання. У роботі у комплексі коректно використано спеціальні способи емпіричного та теоретичного пізнання.

Теоретичною основою дослідження послугували положення теорій менеджменту, конкурентоспроможності, економіки підприємства, наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених у галузі управління інвестиційно-інноваційною діяльністю, економічного аналізу та економіко-математичного моделювання. Широка теоретична база дослідження забезпечила достатній ступень обґрунтованості наукових положень дисертаційної роботи.

Вірогідність результатів дисертаційної роботи забезпечено використанням інструментарію, адекватного темі дослідження, підтверджується результатами опрацювання значної кількості використаних джерел, верифікацією розробок, апробацією результатів дослідження.

Визначені об'єкт, предмет та мета дослідження характеризують його проблемне поле й визначають коло питань, які вирішено в дисертаційній роботі.

Пропозиціям та рекомендаціям, які викладено у дисертаційній роботі Д.І. Осьмака, властиві завершеність, логічність та послідовність викладу.

Сукупність зазначених обставин дозволяє стверджувати про достатню обґрунтованість положень та результатів дисертаційної роботи.

Новизна та значення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації доктора філософії. За результатами вирішення у дисертаційній роботі сукупності поставлених завдань отримано результати, властива наукова новизна.

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи, основними науковими працями дисертанта дозволяє визначити сформульовані автором найсуттєвіші теоретичні та прикладні положення, які характеризуються науковою новизною, відображають науковий внесок автора до вирішення важливого наукового завдання – розроблення теоретичних, методологічних та прикладних засад щодо стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств у повоєнному відновленні України.

Науковою новизною відрізняється удосконалена систематизація факторів ефективності інвестиційних процесів в ринкових умовах за трьома рівнями: макроекономічні, мезоекономічні і мікроекономічні (с. 53-56). Це досягнення дозволило автору визначити основні фактори впливу на ефективність інвестиційного процесу для підприємства, а саме: людській капітал і інтелектуальний ресурс; контроль таймінгу проєкту; перевірка початкових розрахунків і інформаційного забезпечення за показниками проєкту.

Варто відмітити запропоновану в дослідженні систему оцінювання рівня інвестиційного розвитку територій, яка відрізняється від існуючих впровадженням механізму стандартизації показників, а саме, оцінювання здійснюється шляхом порівняння фактичного значення показника окремого регіону із значенням регіону-еталону, що розглядається як критерій економічної доцільності. Такий підхід дозволяє виявити рівень диспропорцій у темпах

інвестиційного розвитку регіонів, що, у свою чергу, сприяє формуванню обґрунтованої інвестиційної політики підприємства та прийняттю ефективних управлінських рішень (с. 96-98).

Автор акцентує увагу на формуванні концептуальної схеми прогнозування оптимальних параметрів стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств у період повоєнного відновлення (с. 182-190), що забезпечує комплексність оцінювання та сприяє глибшому розумінню етапів аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств у повоєнному відновленні підприємств України.

В дослідженні набуло подальшого розвитку поняття «ефективність інвестиційного процесу підприємства», яке відрізняється від інших можливістю не тільки в кількісному виразі отримати оцінку, а і виокремити фактори позитивного (людській капітал і інтелектуальний ресурс, контроль таймінгу проєкту та ін.) і негативного впливу на інвестиційний процес для підприємств у повоєнному відновленні України (с. 51-52). Це теж безумовно має ознаки наукової розробки.

В якості наукової новизни виступає запропонований розподіл методів стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства на методи «прямої і непрямой дії» в основу якого на відміну від існуючих покладено критерій мотиваційного навантаження (с. 44-46), що сприяє підвищенню інноваційної спроможності підприємства, активізації процесів генерації нових ідей та рішень, а також створенню сприятливих умов для реалізації інвестиційних проєктів із високим рівнем доданої вартості.

В дисертаційному дослідженні набули подальшого розвитку такі розробки: трактування поняття «стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств» (с. 41-45) - спонукання мотиву до здійснення сукупності практичних дій суб'єктів господарювання щодо реалізації інвестицій з урахуванням і досягненням сталого ефекту, яке на відміну від існуючого враховує інтелектуальний ресурс підприємства і дозволить забезпечити

керуючий вплив на ефективність інвестиційної діяльності у режимі саморегуляції у повоєнному відновленні економіки;

система управління рішеннями щодо стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств (СУРСІДП) у повоєнному відновленні, що забезпечить у межах перспективної інвестиційної політики підприємств оптимізацію обсягу резерву інвестиційного капіталу та вибір додаткових джерел фінансування, за рахунок мінімізації витрат і ризиків, властивих інвестиційно-інноваційній діяльності (с. 171-177).

Заявлену наукову новизну результатів дослідження є підстави визнати доведеною. За рівнем наукової новизни результати виконаного дослідження відповідають рівню дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Результати проведеного аналізу положень, висновків та результатів дослідження слугують підґрунтям для висновку, що вони відповідають вимогам щодо наукової новизни, їхньої обґрунтованості та достовірності, є результатом самостійної наукової роботи дисертанта, становлять як науковий, так і практичний інтерес.

Результати дисертаційної роботи мають практичну цінність, на користь чого, перш за все, свідчать позитивні оцінки за результатами їхнього розгляду на підприємствах різних рівнів, що підтверджується наданими у додатку до дисертації документами.

Результати дослідження доведено до рівня практичного використання у вигляді системи оцінювання рівня інвестиційного розвитку територій, що базується на впровадженні стандартизації показників оцінювання інвестиційного розвитку регіонів шляхом порівняння фактичного значення показника окремого регіону із значенням області-еталону.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Кількість наукових праць за темою дисертаційної роботи загальним обсягом 6,6 д.а. (особисто автору належить 4,6 д.а.) та повнота відображення в них основних положень дослідження відповідають чинним

вимогам щодо публікації результатів дослідження для дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Ознайомлення з публікаціями здобувача дозволяє стверджувати, що в них висвітлені основні положення дослідження. Основні теоретичні та прикладні положення та результати дослідження доповідалися й схвалені на науково-практичних конференціях різного рівня.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Академічний плагіат (використання чужих ідей, тексту без належного посилання на джерело) в аналізованій дисертаційній роботі відсутній, про що свідчать результати перевірки дисертаційної роботи на плагіат з використанням програмного засобу перевірки на плагіат Strikeplagiarizm.com: встановлено високу унікальність тексту, правомірність запозичень визнано обґрунтованим (загальноприйняті терміни та цитування інших авторів з посиланням на них) (лист Східноукраїнського національного університету імені Володимира МОН України від 19.08.2025 № 4/08).

Фактів фабрикації (придумані дані, неіснуючі факти або сфальшована інформація) та фальсифікації (зміна, підробка, спотворення даних або результатів дослідження) висновків, даних, результатів розрахунків, правил їхньої інтерпретації у дисертаційній роботі не виявлено.

Зауваження та дискусійні питання стосовно положень дисертації доктора філософії. Позитивна оцінка результатів дослідження Д.І. Осьмака не виключає деякі зауваження, які у тому числі можуть послугувати підставою для дискусії на захисті дисертації. Суть цих зауважень полягає у такому.

1. На нашу думку, автор недостатньо переконливо обґрунтував доцільність використання процесного підходу під час формування системи управління рішеннями щодо стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств у повоєнний період (пп. 3.2). Крім того, потребують уточнення методологічні основи інтеграції процесного підходу в загальну систему управління підприємством, зокрема з урахуванням його взаємозв'язку та узгодження із системним підходом.

2. Визнаючи науковий внесок автора у дослідження інвестиційного процесу, варто зазначити, що застосування функціонального підходу до формування механізму стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств у повоєнний період, зокрема через реалізацію управлінських функцій (пп. 2.1), потребує уточнення логічних зв'язків між елементами керуючої та керованої підсистем механізму. Крім того, доцільним є розширення аргументації щодо можливостей практичної реалізації запропонованих методів впливу в умовах обмежених ресурсів і високої мінливості зовнішнього середовища.

3. У пп. 1.3 дисертаційного дослідження обґрунтовано привернуто увагу до ризикогенної природи інвестиційно-інноваційної діяльності та необхідності формування внутрішніх механізмів управління ризиками. Водночас автору доцільно було б поглибити методологічне обґрунтування запропонованих механізмів нейтралізації ризиків, зокрема шляхом уточнення їх взаємозв'язку із системою стратегічного управління підприємством, а також через аналіз ефективності цих механізмів в умовах високої турбулентності зовнішнього середовища, що притаманна періоду повоєнного відновлення.

4. Позиція автора щодо запропонованої класифікації методів стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств на інструменти прямої та непрямой дії (пп. 1.1) потребує додаткового пояснення. Водночас обґрунтування доцільності впровадження концепції партисипативного управління доцільно було б доповнити розширеною аргументацією щодо можливостей практичної реалізації цієї моделі в умовах діяльності українських підприємств. Зокрема, варто врахувати наявні обмеження організаційного, кадрового та мотиваційного характеру, які можуть впливати на ефективність залучення персоналу до процесу ухвалення інвестиційних рішень у період повоєнного відновлення.

5. У роботі автором подано традиційну систему показників інвестиційної привабливості для забезпечення стійкого розвитку підприємств у період повоєнного відновлення України, що охоплює економічні, соціальні та

екологічні складові. Водночас доцільно було б розширити цю систему шляхом урахування показників, пов'язаних із ефективністю управління (зокрема корпоративного та регіонального рівнів), а також політичних чинників. Залучення таких параметрів могло б суттєво поглибити аналітичну частину дослідження та підвищити наукову новизну отриманих висновків і рекомендацій.

Надані зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку результатів дослідження, проведеного Д.І. Осьмаком на належному науковому рівні.

Загальний висновок. За результатами ознайомлення з дисертацією Д.І. Осьмака є підстави констатувати наступне. Дисертаційна робота на тему «Стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств у повоєнному відновленні України» є завершеним науковим дослідженням актуальної наукової проблеми, результатам якого властиві наукова новизна, теоретичне та практичне значення. Мету дослідження досягнуто, поставлені завдання вирішено. Результати вирішення поставлених завдань дослідження відображено у висновках до кожного з розділів і у загальних висновках дисертації.

Зміст дисертаційної роботи відповідає заявленій темі та поставленій меті дослідження. Наукові результати, що містяться у дисертації, відповідають спеціальності 051 Економіка, за якою робота подана до захисту. Дисертаційну роботу написано з дотриманням вимог наукового стилю і оформлено відповідно до вимог Держстандарту. Основні положення та результати виконаного дослідження опубліковано із дотриманням чинних вимог до публікації результатів дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

За результатами аналізу представленої дисертаційної роботи та за змістом відгуку є підстави стверджувати, що дисертаційна робота Д.І. Осьмака за формальними та змістовними ознаками відповідає вимогам пунктів пп. 6, 7, 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету

Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та основними положеннями «Вимог до оформлення дисертації» (затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40), а її автор Осьмак Дмитро Ігорович заслуговує на присудження за результатами публічного захисту ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка.

Офіційний опонент,

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри підприємництва,
логістики та менеджменту Вінницького
національного технічного університету
Міністерства освіти і науки України
(м. Вінниця)

Вікторія БОКОВЕЦЬ

Вчений секретар ВНТУ

к.т.н., доцент

Інна ВІШТАК